

Sygn. akt II UK 219/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 25 lutego 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Zbigniew Korzeniowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku J. B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 25 lutego 2010 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 5 lutego 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

J. B., urodz. 11 lipca 1947 r., złożył 31 października 2007 r. wniosek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o przyznanie mu prawa do emerytury.

Decyzją z 27 listopada 2007 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury, ponieważ ubezpieczony nie udokumentował co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. ZUS podkreślił, że wnioskodawca

posiada 40 lat, 11 dni okresów składkowych i nieskładkowych w tym jedynie 13 lat, 2 miesiące i 23 dni pracy w szczególnych warunkach. Zdaniem organu rentowego okresu tego nie wlicza się okresu pełnienia przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej.

Sąd Okręgowy - Sąd Ubezpieczeń Społecznych w G. wyrokiem z dnia 25 marca 2008 r. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 listopada 2007 r. i przyznał ubezpieczonemu J. B. prawo do emerytury od dnia złożenia wniosku. Sąd Okręgowy stwierdził, że ubezpieczony udokumentował ogólny staż ubezpieczeniowy 40 lat, 11 dni okresów składkowych i nieskładkowych. Pracę w szczególnych warunkach wykonywał on przez 16 lat, 2 miesiące i 16 dni. W ocenie Sądu I instancji stanowisko ZUS nie zasługiwało na uwzględnienie. Sąd stwierdził, iż okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, Dz. U. z 2004 Nr 39, poz. 353 ze zm.), jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2006 r., III UK 5/2006, którego obszernie fragmenty uzasadnienia zostały przytoczone). Skarżący wykazał 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Z przedstawionej w sprawie dokumentacji wynika, iż J. B. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy świadczył pracę na stanowisku montera kadłuba w Stoczni G. w okresach od 1 marca 1966 r. do 24 października 1966 r. oraz od 4 listopada 1969 r. do 30 września 1975 r., a w okresie od 7 października 1975 r. do 7 czerwca 1982 r. w Stoczni Marynarki Wojennej w G. w charakterze montera rurociągów okrętowych. Prace te mają zgodnie z obowiązującymi przepisami charakter szczególny. W czasie zatrudnienia w Stoczni G. odbywał on służbę wojskową w okresie od 25 października 1966 r. do 16 października 1969 r. W okresie 30 dni po zwolnieniu z zasadniczej służby wojskowej zgłosił się do pracy w zakładzie, z którego został powołany do służby, podejmując ją w dniu 4 listopada 1969 r. Powód podjął więc pracę w terminie ustawowym wynikającym z art. 124 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji uznał, iż odwołanie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ powód 11 lipca 2007 r. ukończył 60 lat i wykazał pozostałe przesłanki do nabycia emerytury wynikające z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w apelacji wyrok zaskarżył w całości.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację i zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz J. B. 120 zł. tytułem zwrotu kosztów procesu za II instancję.

Uznając, że apelacja nie jest zasadna, Sąd wskazał, że kwestię sporną w postępowaniu apelacyjnym stanowiła ocena legalności uwzględnienia przez Sąd Okręgowy okresu zasadniczej służby wojskowej, odbytej przez J. B.a od dnia 25 października 1966 r. do dnia 16 października 1969 r., a przypadającej w okresach pracy w szczególnych warunkach wykonywanej w Stoczni G. na stanowisku montera kadłuba. W szczególności Sąd zważył, że na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych okresy czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne albo okresy zastępczych form tej służby są zawsze okresami składkowymi, co wynika z art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, bez potrzeby wypełnienia jakichkolwiek dalszych warunków, a w szczególności bez względu na to, czy okresy odbytej służby były poprzedzone stosunkiem pracy lub innym stosunkiem prawnym kreującym tytuł obowiązkowego ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że okres czynnej służby wojskowej jest składkowym okresem ubezpieczenia dla każdego ubezpieczonego, który odbył taką służbę. Nadto art. 32 ust. 3 pkt 6 ustawy emerytalnej za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uznaje, między innymi, żołnierzy zawodowych. Reguła ta bezpośrednio nie odnosi się do żołnierzy, którzy odbyli czynną służbę wojskową, ale nie jest ona prawnie obojętna przy dokonywaniu wykładni przepisów regulujących szczególne uprawnienia pracowników, którzy spełnili publicznoprawny obowiązek zasadniczej służby wojskowej pod rządem przepisów ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (j.t.: Dz.U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108) oraz obowiązującej od 29 listopada 1967 r. ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 44 poz. 220) w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach. Zgodnie z 124 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym zakład pracy, który

zatrudniał pracownika w chwili powołania do czynnej służby wojskowej, obowiązany był zatrudnić go na poprzednio zajmowanym stanowisku lub stanowisku równorzędnym pod względem rodzaju pracy oraz nie niżej opłacanym, jeżeli pracownik najpóźniej w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej zgłosił swój powrót do pracy. Dopiero niezachowanie tego terminu powodowało rozwiązanie stosunku pracy z mocy prawa, chyba że nastąpiło z przyczyn od pracownika niezależnych (ust. 2). Natomiast w myśl art. 125 tej ustawy pracownikowi, który zgłosił się do pracy w terminie określonym w art. 124 ust. 1, zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy albo od ciągłości pracy w danym zawodzie lub służbie bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień. Odpowiednio powyższe kwestie zostały uregulowane zostały w art. 106 ust. 1 i art. 108 ust. 1 - 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Wykładnia gramatyczna powołanych unormowań nie nasuwa jakichkolwiek wątpliwości, że okres odbytej czynnej (zasadniczej) służby wojskowej przez pracownika zatrudnionego poprzednio w szczególnych warunkach pracy, który po zakończeniu tej służby zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia, traktuje się tak samo jak wykonywanie takiej pracy. Skoro okres ten podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w szczególnych warunkach, to uwzględnia się go także do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym.

Wobec powyższego za prawidłowe należało uznać zaliczenie przez Sąd Okręgowy ubezpieczonemu do okresu pracy wykonywanej w szczególnych warunkach okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej. Wskutek tego J. B. spełnił wszystkie ustawowe przesłanki nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku zawarte w art. 32 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Organ rentowy zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. Skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 1, § 2, § 3 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia

07.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, polegającego na przyjęciu, przez Sąd drugiej instancji - Sąd Apelacyjny stanowiska, że okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia.

Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

W uzasadnieniu podstawy skargi skarżący wskazał, powołując się na wyroki Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 26 stycznia 2009 r., III AUa 132/08 i z 27 listopada 2008 r., III AUa 671/08, że wolą ustawodawcy było uzależnienie prawa do emerytury z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS od wykazania określonej liczby lat faktycznego świadczenia pracy o znacznej szkodliwości dla zdrowia, bądź znacznym stopniu uciążliwości czy też pracy wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Formalne tylko pozostawanie w stosunku pracy przeczy natomiast ustanowionej w § 2 ust. 1 rozp. R.M. z 07.02.1983 r. przesłance „wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy” obowiązującym na danym stanowisku. Rozważając czy okres czynnej służby wojskowej jest okresem wykonywania pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze w rozumieniu § 2 ust 1 rozp. R.M. z 7 lutego 1983r., w związku z art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, należy mieć na uwadze, iż w okresie zasadniczej służby wojskowej żołnierz nie świadczy żadnej pracy dla pracodawcy. Wprawdzie spełnia on swój obywatelski, ustawowo określony obowiązek służby wojskowej, ale nie jest pracownikiem realizującym w specyficznych warunkach środowiska pracy swoje pracownicze powinności. Nie przeczy temu to, że okres czynnej służby wojskowej w myśl art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jest okresem składkowym a okres tej służby uwzględnia się przy ustalaniu prawa do świadczeń - emerytury i renty oraz przy określaniu ich wysokości, tak jak zatrudnienie. Wcześniejsza emerytura, w obniżonym wieku emerytalnym o której mowa w art. 32 ustawy, jest bowiem

świadczeniem dla tych osób, które poza innymi jeszcze przesłankami, spełniają warunek faktycznego wykonywania stale i w pełnym wymiarze pracy określonego rodzaju wymienionej w wykazach A bądź B stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów w dnia 7 lutego 1983 r. Skoro ubezpieczony został powołany do zasadniczej służby wojskowej, to pełnił zadania powierzone mu z tą służbą, a nie świadczył pracy w szczególnych warunkach w tym samym czasie, kiedy inni pracownicy tego samego zakładu nadal pracowali w narażeniu zdrowia. Ponadto, wobec uzyskania przez wnioskodawcę wieku emerytalnego z § 4 ust. 1 pkt 1 rozp. Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. - to jest 60 lat w dniu 11 lipca 2007 r., przesłanki prawa do emerytury należało oceniać według stanu prawnego z tej daty. W tym czasie obowiązywała ustawa z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS i zgodnie z jej art. 6 ust. 1 pkt 4, okres czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne albo okresy zastępczych form tej służby podlegały uwzględnieniu jedynie w ogólnym stażu pracy jako okres składkowy, ale nie jako okres pracy w szczególnych warunkach w charakterze montera kadłuba okrętowego. W dniu 11 lipca 2007 r. nie obowiązywała także ustawa z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym, zatem przy ustalaniu zasad zaliczenia służby wojskowej do okresu pracy oraz uprawnień emerytalno-rentowych należało stosować przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz ustawy z dnia 21.11.1967r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz. U. z 2004r. Nr 241, poz. 2416 ze zm.), ale w brzmieniu obowiązującym w dniu 11 lipca 2007 r. Art. 120 ustawy z 1967r. o powszechnym obowiązku obrony nie zawiera regulacji stanowiącej o tym, że okres czynnej służby wojskowej dla celów emerytalnych jest traktowany jak okres pracy w szczególnych warunkach na takim stanowisku, jakie pracownik zajmował przed powołaniem do tej służby. Przepis art. 120 ustawy z 1967r. w ogóle nie zawiera unormowań dotyczących wliczania okresu czynnej służby wojskowej do uprawnień emerytalno-rentowych. Jak wykazano wyżej, tę kwestię reguluje art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który okres służby czynnej ujmuje jako okres składkowy. Nie jest więc uprawnione powoływanie art. 125 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym z 1959 r., ponieważ w okresie gdy ten przepis obowiązywał, ubezpieczony nie spełniał jeszcze przesłanek do prawa do

wcześniejszej emerytury, skoro zważywszy na wiek uprawnienia te mógł nabyć dopiero z dniem 11 lipca 2007 r. Gdyby zatem wolą ustawodawcy było potraktowanie okresu czynnej służby wojskowej na równi z wykonywaniem pracy w szczególnych warunkach, o których mowa w wykazach A i B stanowiących załącznik do rozp. R.M. z 7 lutego 1983 r., to analogicznie jak w przypadku np. emerytur kolejowych, winno to znaleźć odzwierciedlenie w konkretnym przepisie prawa ustawy emerytalnej. Dlatego pozwany nie podziela poglądu Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z 6 kwietnia 2006 r. Z powyższych względów, w ocenie pozwanego, Sąd drugiej instancji niezasadnie zaliczył ubezpieczonemu do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, okres zasadniczej służby wojskowej od 25 października 1966 r. do 16 października 1969 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw. Istota sporu sprowadza się do kwalifikacji prawnej okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej, do której został powołany pracownik w czasie trwania zatrudnienia w szczególnych warunkach i do którego powrócił po zakończeniu służby. Biorąc pod uwagę okres odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej – od 25 października 1966 r. do 16 października 1969 r., należy wskazać, że w spornym okresie obowiązywały kolejno: dekret z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 97 ze zm.) oraz, od 1 stycznia 1968 r., ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 6 ze zm.) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz. U. Nr 39, poz. 176, ze zm.), stanowiące akt wykonawczy do wyżej wskazanego dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r., które zachowało moc na podstawie art. 127 ust. 3 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Powołany art. 127 ust. 3 stanowił, że do czasu wydania przepisów wykonawczych przewidzianych w ustawie obowiązują przepisy wydane na

podstawie dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, ze zmianami wynikającymi z ustawy. Zgodnie z § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. okresy wymienione w art. 8 dekretu zalicza się do wymaganych okresów zatrudnienia tak jak zatrudnienie w II kategorii, z wyjątkiem tych okresów służby wojskowej, które w myśl obowiązujących przepisów podlegają zaliczeniu do I kategorii zatrudnienia. Jeżeli jednak pracownik bezpośrednio przed okresami wymienionymi w art. 8 dekretu wykonywał zatrudnienie w I kategorii, okresy te zalicza się tak jak zatrudnienie w I kategorii zatrudnienia. Kwestie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia regulował w dekrecie z dnia 25 czerwca 1954 r. art. 10 ust. 1 ustalający dwie kategorie zatrudnienia pracowników: (1) I kategorię - obejmującą pracowników zatrudnionych pod ziemią, na statkach morskich w żegludze międzynarodowej i na statkach żeglugi powietrznej, nauczycieli podlegających przepisom ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli (Dz. U. Nr 12, poz. 63) oraz pracowników zatrudnionych w warunkach szkodliwych dla zdrowia, (2) II kategorię - obejmującą wszystkich pozostałych pracowników. Zgodnie natomiast z art. 11 ust. 1 i 2 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym i ich rodzin pierwsza kategoria zatrudnienia obejmowała pracowników zatrudnionych: (1) pod ziemią, (2) w warunkach szkodliwych dla zdrowia, (3) na statkach żeglugi powietrznej, (4) na statkach morskich w żegludze międzynarodowej i w polskim ratownictwie okrętowym, (5) w stoczniach morskich na niektórych stanowiskach pracy bezpośrednio przy budowie i remoncie statków morskich, (6) w charakterze nauczycieli podlegających przepisom ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 r. o prawach i obowiązkach nauczycieli (Dz. U. Nr 12, poz. 63), (7) w zespołach formujących szkło. W myśl jego ust. 3 druga kategoria zatrudnienia obejmowała pracowników niewymienionych w ust. 2. Porównując oba te przepisy, dostrzec można jedną różnicę, w drugim z nich rozszerzono katalog prac zaliczonych do pierwszej kategorii. Jeśli zaś chodzi o delegację ustawową zawartą w art. 10 ust. 2 dekretu z 1954 r. i następnie w art. 11 ust. 4 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym i ich rodzin, to uległa ona zawężeniu. Z treści tego pierwszego przepisu wynika, że Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia rodzaje prac objętych I kategorią oraz warunki zaliczania pracowników do I kategorii

zatrudnienia, z drugiego zaś, że Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia, jakie prace wykonywane przez pracowników wymienionych w ust. 2 pkt 1 - 6 uzasadniają zaliczenie do pierwszej kategorii zatrudnienia oraz warunki wymagane do uzyskania emerytury lub renty inwalidzkiej dla pracowników pierwszej kategorii zatrudnienia. Z językowej wykładni obu tych przepisów można zatem przyjąć, że w pierwszym przypadku delegacja ustawowa dotyczyła określenia „rodzajów prac” i „warunków zaliczania pracowników do I kategorii zatrudnienia” w drugim zaś jedynie określenia „rodzajów prac”, co nie pozwalałoby materiały pozaustawową obejmować innych kwestii. Jednak ta zmiana ustawowa nie uzasadnia odmowy dalszego stosowania § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. Ustawowe upoważnienie Rady Ministrów wynikające z art. 11 ust. 4 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin dotyczy ustalenia prac uzasadniających zaliczenie do pierwszej kategorii zatrudnienia - wykonywanych przez „pracowników wymienionych” w art. 11 ust. 2 pkt 1-6 tej ustawy, a więc pracowników zatrudnionych pod ziemią, w warunkach szkodliwych dla zdrowia, na statkach żeglugi powietrznej, na statkach morskich w żegludze międzynarodowej i w polskim ratownictwie okrętowym, w stocznicach morskich na niektórych stanowiskach pracy bezpośrednio przy budowie i remoncie statków morskich, w charakterze nauczycieli. W świetle art. 108 ust. 1 obowiązującej od 29 listopada 1967 r. ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz. U. z 2004 r. Nr 241, poz. 2416 ze zm.) – w brzmieniu pierwotnym, obowiązującym do 31 grudnia 1974 r., czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby. Wydane na podstawie, między innymi, art. 108 ust. 4 powyższej ustawy rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318 ze zm.) regulowało w sposób szczegółowy uprawnienia żołnierza, który w terminie 30 dni po zwolnieniu ze służby zgłosił powrót do zakładu pracy i w wyniku tego podjął w nim zatrudnienie. W myśl w § 5 ust. 1 tego rozporządzenia żołnierzowi wlicza się czas odbywania służby wojskowej

do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z przepisów tych wynika, że - pod warunkiem w nich wskazanym - okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem zatrudnienia na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do tej służby. Jeśli było to zatrudnienie wymienione w art. 11 ust. 2 pkt 1 – 6 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, to również okres służby wojskowej uważany był za takie samo zatrudnienie, a żołnierz był traktowany jak pracownik wykonujący pracę wymienioną w powołanym przepisie. Innymi słowy, żołnierz zasadniczej służby zawodowej był pracownikiem wykonującym zatrudnienie wymienione w tych przepisach, jeśli zatrudnienie to wykonywał przed powołaniem do służby i do zatrudnienia tego powrócił po jej zakończeniu w określonym terminie. Stąd też Rada Ministrów upoważniona była do zajęcia stanowiska odnośnie do obytej zasadniczej służby wojskowej i odpowiedniego jej zakwalifikowania do zatrudnienia w pierwszej kategorii w rozumieniu art. 11 ust. 2. W konsekwencji § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. nadal mieścił się w zakresie ustawowego upoważnienia. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę nie podzielił stanowiska wyrażonego w niepublikowanym dotąd wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2009 r., II UK 247/08, z którego wynika, że § 5 rozporządzenia z dnia 10 września 1956 r., określający warunki zaliczania do okresu zatrudnienia w I kategorii między innymi okresu służby wojskowej, utracił moc po dniu 31 grudnia 1967 r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Praca ubezpieczonego - przed powołaniem do odbycia zasadniczej służby wojskowej i po jej zakończeniu - stanowiła pracę zaliczoną do pierwszej kategorii zatrudnienia według załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia dział XIX, poz. 2 – Przemysł okrętowy. W myśl § 5 zdanie drugie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r., jeżeli pracownik bezpośrednio przed

okresami wymienionymi w art. 8 dekretu wykonywał zatrudnienie w I kategorii, okresy te zalicza się tak jak zatrudnienie w I kategorii zatrudnienia. Jednym z okresów wymienionych w art. 8 ust. 1 dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r. była służba w Wojsku Polskim po dniu 1 listopada 1918 r. (pkt 4). Zatem stosownie do tych przepisów okres zasadniczej służby wojskowej ubezpieczonego zaliczał się do pracy w pierwszej kategorii zatrudnienia. W dniu 1 stycznia 1980 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. Nr 13, poz. 86 ze zm.), a jego § 9 stanowił, że pracownicy, którzy z tytułu zaliczenia ich pracy do pierwszej kategorii zatrudnienia nabyli uprawnienia na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, zachowują te uprawnienia. Kolejne rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) zasadę tę powtórzyło w § 19 ust. 2. Zgodnie z nim prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz. U. z 1979 r. Nr 13, poz. 86 i z 1981 r. Nr 32, poz. 186) uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4.

Podstawę prawną dochodzonej emerytury stanowi 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jego ust. 4 stanowi, że wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. W uchwale składu 7 sędziów z 13 lutego 2002 r. (III ZP 30/01, OSNAPiUS 2002 nr 10, poz. 243) Sąd Najwyższy przyjął, że za przepisy dotychczasowe należy uważać przepisy powołanego rozporządzenia Rady Ministrów wydanego na podstawie upoważnienia zawartego w art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.). Ustawa ta utraciła moc na podstawie art. 195 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i z dniem wejścia w życie tej ostatniej ustawy - 1 stycznia 1999 r. - odpadła wskazana wyżej delegacja ustawowa dla Rady Ministrów. Ustawa o emeryturach i rentach nie zawiera analogicznego upoważnienia, zatem przepis art. 194 stanowiący, że do czasu wydania przepisów

wykonawczych przewidzianych w ustawie pozostają w mocy przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustaw dotychczasowych, nie jest podstawą prawną zachowania mocy obowiązującej powołanego rozporządzenia. Zawarte w art. 32 ust. 4 ustawy odesłanie do przepisów dotychczasowych, sankcjonujących obowiązywanie rozporządzenia, można odnosić tylko do tych przepisów rozporządzenia, które regulują materię określoną w przepisie ustawy, a więc wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk, oraz warunki, na jakich osobom wykonującym te prace przysługuje prawo do emerytury. Zachowały zatem moc przepisy § 4 - 8a określające wiek emerytalny i okres wykonywania pracy w szczególnych warunkach pracowników wykonujących prace wyszczególnione w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia, przepisy § 9 - 15 określające wiek emerytalny i warunki przechodzenia na emeryturę osób zatrudnionych w szczególnym charakterze, a ponadto przepis § 3 określający ogólny wymagany okres zatrudnienia oraz przepis § 2 ust. 1 stanowiący, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Nie sposób jednak uznać, że w uchwale tej wykluczono obowiązywanie § 19 ust. 2 rozporządzenia. Po pierwsze, brak w argumentacji uchwały jakiegokolwiek odniesienia się do tego przepisu, podobnie jak zresztą do ust. 1 § 19, a przecież nie ma wątpliwości, że ten ostatni przepis, stanowiący, że przy ustalaniu okresów pracy, o których mowa w § 2, uwzględnia się również okresy takiej pracy (służby), wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia, również wchodzi w materię objętą przepisem art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Po drugie i najistotniejsze, również i ust. 2 § 19 odnosi się do ustawowego odesłania. Poprzez zagwarantowanie zachowania dotychczasowych uprawnień rozszerza katalog prac wykonywanych w szczególnych warunkach, o których mowa w § 4. Innymi słowy, jest to przepis, który wskazuje rodzaje prac uznawanych za prace w szczególnych warunkach (oprócz tych wymienionych w wykazach A i B) i są nimi prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.